

A KOR EMBERE

(KOVÁCS SÁNDOR MÉLTATÁSA)

A magyar kultúra napjának beregszászi ünnepén – a tetet-lelket nyomasztó háború árnyékában is – igyekszünk magunkat jól érezni a magyar kultúra méltatására összejött közösségben. Magyarságunkban mindenképpen, s jó lenne, ha hasonlóképpen érezhetnénk magunkat ukrán állampolgárként is.

Az Együtt folyóirat nívódíjának átadása fontos mozzanata az ünnepnek. Hamarosan üdvözölhetjük azt az alkotót, akire mátol fogva kiemelt figyelemmel tekinthetünk. Nem költőt, prózairót vagy képzőművészt szólítunk az oklevél átvételére, amint azt az utóbbi években többnyire megszoktuk. Ez alkalommal a tudománnyá fejlesztett honismeret legrangosabb kárpátaljai művelőjére, az eszenyi születésű Kovács Sándorra irányul a tekintet, aki néhány éve a Magyar Örökség Díjat is átvehette a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

Jól emlékszem még a kárpátaljai helytörténetírás múlt századi kezdeteire. Néhai S. Benedek András barátunk – sokan személyesen is emlékezhetnek rá – valamikor a '70-es évek elején elsőként tartotta fontosnak, hogy hely- és kultúrtörténeti hagyományainkat feltárjuk és közösségi emlékezetünk részévé tegyük. Jó húsz évvel később erre az útra lépett és ezt járja ma is Kovács Sándor honismereti író. Ha önálló művei közül csak a legjelesebbeket említem, a kárpátaljai honismereti szakirodalomnak így is tekintélyes, a témát átfogó és feldolgozó gyűjteményére tekinthetünk.

1. *Máramarosi bércek között – Kárpátalja máramarosi térségének kalauza.* Romanika Bt., 2007;
2. *Bús düledékeiden – Kárpátalja vár- és kastélykalauza.* Romanika Bt., 2008;
3. *Honfoglalásunk hét emlékműve.* Romanika Bt., 2010;
4. *Verecke – a honfoglalás kapuja.* Romanika Bt., 2015;
5. *Eszeny – egy falu a kanyargó Tisza mentén.* Romanika Bt., 2018;
6. *Egy kárpátaljai születésű szobrász – Ungvári Lajos élete és munkássága.* 2023.

Fontosnak tartom leszögezni, hogy a művek a legapróbb részletekre kiterjedően dolgozzák fel a témát, s ehhez – a kutatók tudják – a szerzői célkitűzés és az alkotói kreativitás mellett még nagyon sok türelem és idő

szükségeltetik. Mindezek mellett hangsúlyoznom kell azt is, hogy Sándor barátunk egyre tudatosabban és szakmailag felkészültebben végzi a saját maga számára választott feladatot.

A kor embere ő, aki a filmes technikát is elsajátította. Ezen a téren mindenképpen szólnunk kell az *Ahol a Tisza születik* című honismereti filmjéről, amelyet a Hungarovox Kiadó jelentetett meg DVD-lemezen 2005-ben, valamint a *Verecke. A honfoglalás kapuja* című ismeretterjesztő kisfilmről.

S hogy sokoldalúságát tovább érzékeltessük, méltassuk térképészeti tevékenységét is. Mondjuk el, hogy időnként – az érdeklődő utazók nagy meglepedésére – kiadott mintegy kéttucatnyi, a brezsnyevi kor turisztikai térképeinél sokkal pontosabb, megbízhatóbb Kárpátalja-térképet, amelyekkel jelentős hiányt sikerült pótolnia.

Hogy Kovács Sándor honismereti munkájának jelentőségét érzékeltessem, leginkább Dupka György GULAG-kutató tevékenységéhez hasonlítanám. Ahogyan ő feltárta a szovjet korszak közösség- és nemzetellenes bűneinek minden egyes részletét, olyan alapos és pontos, minden lehetséges forrást felkutató, feltáró tevékenységet végez Kovács Sándor is. Ki emlékezne nélküle – például – az egykori magyar emlékművek hányattatásaira, a máramarosi országházlókra vagy a Rákóczi-szabadságharcból származó apszai Rákóczi-lobogóra, a magyar alapítású ipartörténeti emlékekre?

Kovács Sándor előtt hajtunk meg fejünket, mert a meglévő alapokra felépítette a kárpátaljai magyar honismeretet, megírta hozzá a legalapvetőbb szakkönyveket és létrehozott sok egyéb segédanyagot.

Fogadja ezért elismerésünk mellé az Együtt folyóirat 2025. évi Nívódíját!

Vári Fábrián László